

jer zapisano u estetskoj domeni otkriva nemoć služenja pjesnička metaforom. Sveti nije bura u čaši vode, a pjesnički svjet nije svijet Zubobolja, zglobobolja i birokratskih piramida, pjesnički svjet je orfejska borba, i stoga naiavnost riječi kojima ova knjiga obiluje ne pogda zbilju, nego pjesničku fikciju zbilje, a što po svom ontosu pripada svjetu proze. U ovim stihovima i metaforama nema sjedišnjavajućeg jedinstva, sve se iscrpljuje u vezanosti riječi sa značenjima. Lirska činjenica nije postala lirska situacija, i utisak je da je ona poslužila da se nešto priopći, otrgne od zaborava a ne stvori.

Mnogi stihovi knjige kao da nisu odležali i prešli nužni put fermentacije, i pjesnikinja o svojim prelomnim godinama pjeva kao da to i nisu prelomne godine, da su one prelome samo po tome što je u njima napisana knjiga »Prelomne godine«.

SVETLANA MAKAROVIĆ: »SUSED JE GORA«

»Obzorja«, Ljubljana 1980.

Piše: Denis Poniž

Kad u kratkim crtama pokušavamo da navedemo nekoliko misli o novoj pesničkoj zbirci Svetlane Makarović *Sused je gora*, nikako ne smemo gubiti iz vida sve ono što je ova pesnikinja već ugradila u savremenu slovenačku poeziju. To nije samo shvatanje jezika kakvo su generacije reista i ludista uspele da razviju do (jednog) mogućeg zaključka — kad se barokno nabijena i obojeno slikovita reč stopila u samu sebe; to je i skoro demonsko snažno traganje za iskonskim elementima; kakve poznaje narodna poezija. Poezija Svetlane Makarović je poezija snažnih, oštreljih i jasnih emotivnih putovanja: ljubav, neprijateljstvo, volja, smrt, postojanje — susedstvo: to su elementi koji nas uvek ponovo iznenadju svojim dubokim, skoro nepremostivim protivrečnostima. Kruhlost skriva čvrstinu, ljubav ljutju i neprijateljstvo, milina zlobu. U početku, kao po nekom nepisanom pravilu, sadržana je senka kraja, u svakom umiranju skrije se blato života. Pri tome je i forma stiha većim delom ostala u okvirima narodne poezije — svojim na momente monotonim ponavljanjima rime čine semantičku pozadinu pesničke poruke.

Nova knjiga Svetlane Makarović govori o pitanjima koja su pre nekoliko godina počela da interesuju slovenačku poeziju, koja su nastala iz prividne bezbržnosti ludizma i karnizma. Osnovno pitanje — šta je poezija? — Makarovičeva postavlja još radikalnije — šta je pesnik, kako on postoji u svetu koji se otvara od sebe samog? Svet se kroz svoju surovost otkriva, isijavajući zlo:

Jutro proždire juče,
Vetar je među ljudima.
Četvrtak je popodne
a sa gore zvuk zvona.

(Zvona)

U tom svetu, svetu zla, svetu dvostruko-jednostrukom, u kojem se pesnička reč javlja kao poslednje utocište svetog, neotkrivenog, mogu se kazivati samo istine koje govore o praznini. Jesi i nisi — te dve krajnosti ponavljaju se kroz čitavu zbirku, u svakom je stihu u prvom planu ta želja, strasna želja za spajanjem, želja koja se ne može ostvariti: spojeno, sjedinjeno, stopljeno je uvek znak konvencije, klizanja naniže. U sveti pol poezije zasejan je strah: strah pred sobom, strah pred postvarivanjem, pred lošećanjem vlasništva nad samim sobom, onakvog vlasništva kakvo čoveka oduzima od drugih (socijese — društva — i pojedinca) i predaje ga njemu samom — njegovom izvornom egoizmu. U pesmi *Stika na ottaru* govorи: »Brat mi je vatra, voda sestra/«: svakog spajanje i poistovećivanje s jednim ili drugim nužno mora, zbog surovosti nastajanja i postojanja ovog sveta, ukinuti ono drugo. Kad se čovek pesničkim govorom, kao autentičnim izražavanjem ovog sveta, opredeljuje za jedno, istovremeno se opredeljuje i protiv drugog. On je sam, ma kako pokušavao da nađe svoju dopunu. Ostaje u susedstvu suseda — gore — čija se tamna senka diže iznad nas i iznad celog našeg života. Znamo za nju, a ne poznajemo je, prepusteni smo joj, a ceo život (uzalud) bežimo od nje. Stalno kontrastna, isprekidana u sebi, u borbi sa samom sobom, u bekstvu od jezika konvencija, pesma izražava takvu moć koja nas povremeno začuduje: Svako je — kako poručuje pesma *Lovac* — jedanput žrtva, progonjena divljač, drugi put »lovac na ljudi«, onaj koji uništava, briše, onaj koji je taj drugi, nedostizni a uvek željeni pol čoveka. Imati vlast i imati moć brisanja: to poručuju gorke i preteće pesme iz zbirke *Sused je gora*. A upravo svest o opštosti — svako može biti, u svakom se skriva *lovac na ljudi* —

određuje ovoj zbirci pesama mesto koje ima celokupna poezija Svetlane Makarović: otvara nam svet koji spava u nama, otvara nam ga kroz svest o smrtnosti i ništavnosti u kojoj se odvijaju ljudske delatnosti. Ona saopštava i nešto osnovno o čovekovom opredeljivanju »za« ili »protiv«: u određenim osnovnim i krajnjim položajima ljudske egzistencije je »za« ili »protiv« tako reći isto. Poezija otkriva tu izvornu moć koja (još) može da govori o toj čovekovoj stvarnosti koja se u savremenom svetu tako skrila da čoveka stalno odvodi u nerazumne, »logične« postupke.

Zelja nam je da ova zborka pesama uskoro bude odgovaraće prevedena na srpskohrvatski jezik, pošto ona svojim specifičnim, a istovremeno i opštim, jezikom govori i dopire daleko izvan granica sredine u kojoj je nastala.

Na slovenačkog preveo:
Jaroslav Turčan

BORIS JUKIĆ: »ZAČARANI DVORAC«

Piše: Denis Poniž

Prvenac Borisa Jukića *Začarani dvorac* otvara mladoj slovenačkoj prozi sasvim nove mogućnosti, kako sadržinske tako i formalne. To je prva misao koja obuzima kritičara kad pročita tu neobičnu, ljudskim sudbinama nabijenu poruku koja spaja elemente tradicionalne pripovedačke tehnike, koji vuku koren još iz romantizma (autor »slučajno« pronalazi tekst nepoznatog pisca i priređuje ga za štampu), s modernim pripovedačkim tehnikama: introspekcijom, retrospekcijom, unutrašnjim monologom; crvena nit koja povezuje sve elemente je ostra, naturalistička pripovest kakvu znamo iz nekih dela Petra Božića ili iz romana *Jožef ili kasno otkrivanje raka* Jožeta Snoja. Ono što privlači najveću pažnju i otvara niz pitanja je Jukićeva želja da napiše »univerzalni« tekst, tekst ne samo o našem, nego o bilo kom ljudskom vremenu: pripovetka tako postaje nekakav teater mundi, gde lica, mada ih vidimo prikazana pre svega u našem vremenu, koje je vreme prikrivene, sterilne, sintetičke smrti, u vremenu idolopoklonstva određenim simbolima (seksualitetu, misterijama).

СВАКОГ 10. И 25. У МЕСЕЦУ У КИОСЦИМА ШИРОМ ЗЕМЉЕ

Књижевна реч

Најбољи начин да дођете до Књижевне речи је годишња претплата од 300 динара на жиро-рачуун Књижевне омладине Србије, Београд бр. 60805-678-10397. Уплатом одговарајућег износа за 1981. годину обезбедићете редовно добијање листа.

КР ПРЕТИПЛАТА

11000 БЕОГРАД
Маршала Тита 16
тел. 657-737

ПРЕТИПЛАТА НА 23 БРОЈА ЗА 1981. ГОДИНУ ЈЕ 300 ДИНАРА
ЗА ПРАВНА ЛИЦА И ИНОСТРАНСТВО 600 ДИНАРА. БРОДЕВЕ
БЕТЕ ДОБИЈАТИ РЕДОВНО.

СВОЈИМ ПОТПИСОМ ТАРАНТУЈЕМ ДА БУ ИЗНОС ГОДИШЊЕ ПРЕТИПЛАТЕ ОД 300 — ПОЛУГОДИШЊЕ 150 ДИНАРА, ЗА ЧЛАОНЕ КЊИЖЕВНЕ ОМЛАДИНЕ СРБИЈЕ — 200. — (ЗА ПРАВНА ЛИЦА И ИНОСТРАНСТВО ДВОСТРУКО) УПЛАТИТИ НА ЖИРО РАЧУН КЊИЖЕВНЕ ОМЛАДИНЕ СРБИЈЕ, БЕОГРАД БР. 60805-678-10397.

(име и презиме)

(адresa на коју ходите да се шаље лист)

М. П.
(датум) (потпис)

ПОД ИСТИМ USLOVIMA MOZETE SE PRETPLATITI I ZA 1982.